

NA POPIS PUBLICZNY
UCZNIÓW
SZKOŁY BIAŁSKIEJ

Odbywać się mający dnia 24. 25. i 27. Lipca

PRZEŚWIETNĄ PUBLICZNOŚĆ

REKTOR

IMIENIEM INSTYTUTU

zaprasza.

W BIAŁYM 1818. R₂

Wc *ANB* *17*
1903 *nr*

N° 550.

W Drukarni Stanisława Pruskiego w Siedlcach.

**Porządek którym Popis Publiczny od-
byswać się będzie.**

KLASSA I. II III. IV.

**Dnia 24. zrana od godziny 8. do 9. Nauka Religii
9. do 12 Popis Klasy Elementarney**

**po południu od godziny 3. do 4. Arytmetyka
4. do 5. Geometrya**

**Dnia 25. z rana od godziny 8. do 9. Język Polski
9. do 10 Język Łaciński
10 do 11 Geografia
11 do 12 Historia Powszechna**

**po południu od godziny 3. do 4. Historia Naturalna;
4 do 5 Technologia**

**Dnia 27. rano od godziny 8. do 9. Język Niemieck
9 do 10. Język Francuzki
10, do 11 Historia Polska
11 do 12 Konstytucya Kraiowa**

po południu od godziny 3. do 4. Fizyka

**Po przeczytaniu promocyi Klass i Imion Uczniów na pochwa-
łę Publiczną zasługujących, zakończy się ta Uroczystość ro-
zdaniem nagród Uczniom z każdej Klasy najpilniejszym. —**

Stwierdzona wiekami prawda, iż najwazniejszym przedmiotem życia Ludzkiego jest ukształcenie serca i umysłu. Miżmaite są Stany, i te iedne od drugich się różnią, odmiennych zatem działań wymagają; te zaś działania użytecznemi bydź nie mogą, jeżeli potrzebnego usposobienia mieć nie będą. Nauka tylko może bydź rękoymią do tego. Ta bowiem rządząc umysłem Człowieka, zasila go, wzmacnia i kształci; otwiera drogę do wszystkiego, co tylko Ludzie cenić mogą. Ukształcony nauką oczewiscie widzi to, co przyrodzenie jego hańbi, a co uzaenia; co dla niego przynosi sławę, a co go upośledza, co Inie jego podać potomności, a co go w rumach niepamięci zagrzebać może. — Przeto rzecz nie wątpliwa, iż oswiecenie tyle ma wpływać na ukształcenie Człowieka, ile uprawa roli, na zapewnienie korzyści z niéy wynikających; podobnie, iako rola, iubo z swej natury mogąca czynić pomysły przyszłych użytkow nadzieie, gdy iednak ręką pracowitego rolnika nie jest usposobioną do okazania onych, chwasty tylko i ostry rodzi bezużyteczne, a tem samém zawodzi też nadzieie; tak Człowiek bez nauki nie tylko jest bezużytecznym, lecz owezem ciężarem dla społeczności, i przeciwnie, tyle każdy Naród, stan, lub zgromadzenie zbliży się do uszczęśliwienia, ile w tychże nauki wzrastać, kwitnąć i doyrzewać będą. — Uwiélbiać zaiste potrzeba owe o Naukach Mówcy Rzymskiego zdanie: „ Nauki są pokarmem młodosci, wdzię-
„ kiem podeszłego wieku, ozdobą pomysłności, pociechą nie-
„ szczęścia, bawią nas w ustroni, nie są obcemi w społeczeń-

stwie

„ stwie, czuwała z nami, podróżując, i wlewniaczą. — Któż nadto nie widzi, iż ani godnym Berła Mężem, ani przykła-
dnym służą Ojczyzny, ani dzielnym obrońcą Ojczyzny, który
swobod używa, ani gorliwym w sprawowaniu Urzędu mu po-
wierzono Obywatelem; ani wiernym Monarsze poddanym,
ani troskliwym o dobro dzieci Ojczyzny, ani użytecznym spo-
łeczności członkiem być nie może ten, który potrzebnego
do swego przeznaczenia nieposiada talentu przez naukę na-
bytego. —

Tak więc nauki w każdym stanie i powołaniu są jedyną
jego podporą i najużyteczniejszą towarzyszką. — Kroto
mówiąc: jako talent połączony ze sztuką tworzy nowe dzieła,
i kształcąc plody ziemi wyższą im nad ich pierwsiastkową na-
dale wartość; i lepszemu użyciu przeznaczają, tak nauki, przez
które się władzę umysłu rozwijają i doskonalą, całą istotę
Człowieka w szlachetniejszą zamieniają; a dając mu władzę
kierowania co tylko jego oko dosięga, wznoszą go nad stwo-
rzenia, które ponowieniu jego są oddane. —

W krótkości tu okazane korzyści, które nauki przynoszą ka-
żdego a szczególniej Was Szanowni Obywatele! zajmować
powinny, zachęcajcie tę latorośl, której plonu oczekuje Oy-
czyzna Matka wasza, i Familija, do zamiatowania owego nieo-
szacowanego skarbu, jakim jest edukacya, oddając ją do Szkół
publicznych owej Świątyni Nauk, z której wypływają zro-
dła nieporównanych dobrodziejstw; korzystajcie z okoliczno-
ści i pory, których nam opatrność losami Narodów kierująca
udziela. Przeznaczyła nam Monarchę łaskawie dziś panują-
cego, który pięknymi ubogacony od natury przymiotami,
nie

nie jako Król, lecz jako Ojciec najprzywiązany do swoich dzieci, nie oszczędza kosztów i wydatków na zaprowadzenie i rozszerzenie oświaty w kraju naszym, a doświadczeniem przekonany, iż podstawą szczęścia i pomyślności Narodów jest rozszerzenie onéy w całej masie ludu; nauki wspiera, do nich zachęca i każdego z nas prawie wzywa do tego co nasz los i pomyślność ustalić może. —

Sprawiedliwie zatem każdego Obywatela dobrze myślącego, serce najwyższą wdzięcznością przejęte być powinno ku tak wspaniałomyślnemu Monarsze, mającemu na celu los kraju tego, którego Imię z pomiędzy Narodów Europy czas był wygluzował, a dzielnym Jego ramieniem dzwignionym dziś, i byt Jego Polityczny zapewnionym został. —

Nie dosyć na tem, że powrócił nam Ojczyznę naszą ukochaną; lecz nadto, pragnie nas uszczęśliwić upowszechnieniem oświaty w całym kraju, powierzając ster Oświecenia Narodowego najpierwszym światłem i cnotą zaszczyconym Rodakom, którzy przejęci wspaniałomyślnymi uczuciami najłaskawszego z Monarchow, zapewniają pomyślność naszą zupełnym poświęceniem się tak ważnemu przedmiotowi, zaprowadzeniem Szkół Kraiowych, opatrzeniem onych światłymi Nauczycielami, i rozciągnięciem na wszystkie swey łaskawey opieki. Jeżeli kiedyś były złote wieki dla nauk, to zaiste dzisiejszy pod Berłem ALEXANDRA Igo sprawiedliwie się nazwać takowym może, umiemyż więc zaci Obywatele korzystać z niego, jeżeli tylko szczęśliwość odziedziczyć pragniemy. —

Ty zaś szlachetna nauce oddana młodzi! szukając twego uszczęśliwienia, iakie ci Nauka przynieść jest dołtateczna, przęymując

przémuiąc się naywyższą wdzięcznością, dla Ojczyzny, i Rodziców, pomniy na ich okolo wychowania twego nakłady i staranności, pomniy na tklive Nauczycielów twoich prace, co się dobru twemu poświęcili, co w tobie położyli całą chlubę swoją, pomniy nakoniec coś winna naylepszemu z Monarchów, i wspaniałey nad wychowaniem twoim opiece Wysokiey Kommissyi Rządowej Oswiecenia Narodowego; pomniy że z tego wszystkiego wypłynąć się nie mozesz inaczey iak tylko usposabiając się do cnot domowego zycia, i do publiczney posługi pilną nauką, a tym sposobem ucieszysz Publiczność, Rodziców, Krewnych i Nauczycieli twoich, ucieszysz przełożoną nad wychowanie u Publicznem Zwierzchność która prawdziwie Oycowskim sercem zająwszy się pomyślnością twoją, co raz więcej daje dowodów swojej łaskawey pieczy; poruczając bliższy dozór, nad tobą światłym, gorliwym, i niespracowanym Mężom w Kommissyi Woiewódzkiej zasiadającym; ci to będąc pośrednikami między tobą, a naywyższą Magistraturą Edukacyi Narodowej, przeięci duchem pomyślności Kraiu, również iak we wszystkich odnogach swych działań tak i w przedniocie oświaty znosząc się z Kommissyą Rządową przykładają się do twego dobra, zachęcają, i prawie, iż tak powiem, pociągają cię do tego, co ci los pomyślny na przyszłość obiecywać może, —

w Białym dniu 21. Czerwca 1818 roku.

Preyss Rektór.

NAUKA RELIGII.

Klasa I. o dwóch Oddziałach.

W tej Klasie dawano Historją starego Testamentu według części Iéy Katechizmu Fleurego — Z niéy, przez pytania Sokratyczne usposabiano Uczniów do poznania prawd i prawideł Religii, zwracając uwagę dzieciinną na rzeczy zmysłowe, ich początek i koniec, prowadzono ją do poznania i uczczenia pierwszey wszystkiego przyczyny, to jest samego Stworecy Boga.

Z Nauki Obyczajowey; o ułożeniu ciała i ochędostwie. —

Klasa II.

Uczniom tej Klasy dawano Naukę według części wtóréy Katechizmu Fleurego o cnotach nad przyrodzonych — o Tajemnicach Tróycy Świętęy — Wcieleniu Syna Boskiego — Jego śmierci — Zmartwychwstaniu — i Wniebowstąpieniu — o Sądzie — Duchu Świętym — Kościele — Prócz tego przywodziło na pamięć Obyczaje dawnych Izraelitów. —

Z Nauki Obyczajowéy — O przystoyności w mówieniu i pisaniu, towarzyszeniu z innemi itd. —

Klasa III.

Tu opowiadano czas, miejsce życia i śmierci Chrystusowéy, okoliczności przez Proroków przepowiadane, a w czasie uiszczone — Cudowne poświęcenie i wychowanie Jana Chrzciciela, jego Kazania, Chrzest i Świadectwo Chrystusowi dane — Powołanie Apostołów od JEZUSA, Jego cuda, cnoty i Nauki, gdzie nietylko pociągano Uczniów umysły do wierzenia, iż JEZUS jest prawdziwie Synem Boskim Zbawicielem obiecany, ale też wolą ich zapalano do pełnienia

uczucia Jego Nauki i naśladowania Jego przykładów. —

Z moralney: okazawszy związek, jaki ma z Religją, Nauka Moralna, mówiono w powszechności o cnocie — w szczególności ochydzane występki, jako to: Kłamstwo — Obłudę — Pochlebstwo — Pychę — Proźność — Łakomstwo — i t. d. — i zaraz zachęcano do Cnot tym występkom przeciwnych. —

K l a s s a IV.

Dawszy rys Religii Naturalney, okazano przyzwoitość, potrzebę i istotę obławionę — dalej wystawiono religii Chrześcijańskiej Obraz, iey założenie przez dzielność Ducha Świętego pracami Apostolskimi rozkrzewienie — zwrócono potem uwagę na Kościół pierwszych Chrześcijan Jerozolimski, Jego rząd, doskonałość i trwałość — na założenie innych Kościołów — na nawrócenie pogan — prześladowanie wiernych i td.

Moralney Nauki wyłożywszy istotę, okazano iey potrzebę i szacunek — Sprawiedliwość — Ludzkość — Litość — Wdzięczność — Skromność — Łagodność — Roztropność — Wyrozumiałość — dobre Towarzystwo — te cnoty były tłumaczone i zachwalane. —

I Ę Z Y K P O L S K I

K l a s s a I. o dwóch Oddziałach.

Przy podawaniu pierwszych zasad tego Języka, wprawiano nparzod Uczniów wdokładne czytanie z urabianiem głosu, stosownie do znamion Pisarskich, iako też myśli i czucia w piśmie zawartego, do czego używane były rozmowy i powieści z Grammatyki Niemieckiej Kamińskiego, oraz Xiązka pod Tytułem Przyjaciół dzieci i Bayki z dzieł Krasickiego. —

Dolęy wykładając Irszą część Grammatyki Narodowéy téy Klassie przepisana, rozbierano Bayki tak z Krasickiego, iako też i z Pamiętników Warszawskich dyktowane, we względzie loicznym moralnym i Grammatycznym, wskazując osiem części mowy, różnice iedney od drugiey — Przypadki, rodzaje, stopnie, liczby, czasy, tryby, zgodę między wyrazami zachodzącą, tudzież układając też podług szyku grammatycznego. Z tych niektóre swemi słowy Uczniowie opowiadali, a niektórych dla wprawy w Deklamacyę na pamięć się uczyli. —

W końcu powtarzając tę część Grammatyki na własnych Uczniowie przykładach, okazywali swóy postępek w gruntownym poznaniu iey reguł. —

Na zatrudnienia prywatne zadawano bayki w Szkole rozbiране do przepisywania na czysto dla wprawy w pisownię —

Tresci także opisywali z ciekawszych baiek, w poprawieniu których wytykano błędy tak przeciwko pisowni, iako też zupełności i jasności myśli popełnione. —

K l a s s a II.

Z drugiey części Grammatyki Oyczystey wykładano rodzaje imion, stopniowanie, postaci Grammatyczne, uwagi nad przypadkowaniem, czasowaniem i szczegóły pisowni, które dla zupełniejszego Uczniów pojęcia okazywane były w przykładach przy rozborze Baiek Niemcewicza, Książnina, i wierszy Karpńskiego, z tych piękniejsze na pamięć zadawano. —

Na domowe zatrudnienia, krótsze Bayki Krasickiego przerabiali na prozę, rzeczy opowiadane w Szkole opisywali i Listy w materyach łatwiejszych układali. —

K l a s s a III.

Powtorzywszy wiadomości z klasy poprzedzającej nabyte, zastanawiano

uczucia Jego Nauki i naśladowania Jego przykładów. —

Z moralney okazowazy związek, jaki ma z Religią, Nauka Moralna, mówiono w poważeczności o cnotce — w szczególności ochydzano występki, jako to: Kłamstwo — Obłudę — Po-chlebstwo — Pychę — Próżność — Łakomstwo — i t. d. — i zaraz zachęcano do Cnot tym występkiem przeciwnych. —

K l a s s a IV.

Dawszy rys Religii Naturalney, okazano przyzwolność, po-trzebę i istotę objawionę — dalej wystawiono religii Chrze-scijańskiej Obraz, iey założenie przez dzielność Ducha Świę-tego pracami Apostolskimi rozkrzewienie — zwrócono potem uwagę na Kościół pierwszy Chrzescijan Jerozolimski, Jego rząd, doskonałość i trwałość — na założenie innych Kościo-łów — na nawrócenie pogan — prześladowanie wiernych i td.

Moralney Nauki wyłożywszy istotę, okazano iey potrzebę i szacunek — Sprawiedliwość — Ludzkość — Litość — Wdzię-czność — Skromność — Łagodność — Roztropność — Wy-rozumiałość — dobre Towarzystwo — te cnoty były tłoma-czone i zachwalane. —

I E Ż Y K P O L S K I

K l a s s a I. o dwóch Oddziałach.

Przy podawaniu pierwszych zasad tego Języka, wprawiano nparzod Uczniów wdokładne czytanie z urabianiem głosu, sto-sownie do znamion Pisarskich, iako też myśli i czucia w pi-smie zawartego, do czego używane były rozmowy i powieści z Grammatyki Niemieckiej Kamińskiego, oraz Xiązka pod Ty-tulem Przyjaciół dzieci i Bayki z dzieł Krasickiego. —

Dolęj wykładając I. część Grammatyki Narodowéy tej Klasyse przepisana, rozbierano Bajki tak z Krasickiego, iako téż i z Pamiętników Warszawskich dyktowane, we względie loicznym moralnym i Grammatycznym, wskazując osiem części mowy, różnice iedney od drugiéy — Przypadki, różaie, stopnie, liczby, czasy, tryby, zgodę między wyrazami zachodzącą, tudzież układając téż podług sżyku grammatycznego. Z tych niektóre swemi słowy Uczniowie opowiadali, a niektórych dla wprawy w Deklamacyą na pamięć się uczyli. —

W końcu powtarzając tę część Grammatyki na własnych Uczniowie przykładach, okazywali swóy postępek w gruntownym poznaniu iey reguł. —

Na zatrudnienia prywatne zadawano bajki w Szkole rozbierane do przepisywania na czysto dla wprawy w pisownią. —

Treści także opisywali z ciekawszych bajek, w poprawieniu których wytykano błędy tak przeciwko pisowni, iako téż zupełności i jasności myśli popełnione. —

K l a s s a II.

Z drugiéy części Grammatyki Oyczystey wykładano różaie imion, stopniowanie, postaci Grammatyczne, uwagi nad przypadkowaniem, czasowaniem i szczegóły pisowni, które dla zupełniejszego Uczniów pojęcia okazywane były w przykładach przy rozbiórce Bajek Niemcewicza, Kniaznina, i wierszy Karpńskiego, z tych piękniejsze na pamięć zadawano. —

Na domowe zatrudnienia, krótsze Bajki Krasickiego przera-
biali na prozę, rzeczy opowiadane w Szkole opisywali i Listy w materjach łatwiejszych układali. —

K l a s s a III.

Powtórzywszy wiadomości z Klasyse poprzedzaiącey nabyte,
zastanawiano

10
zastanawiano Uczniów nad wewnętrznem wyrazów znaczeniem, rozbiorem ich Etymologicznym i składnią szyku, zgody i rzędu. — Takowe prawidła w czasie czytania i rozbioru Satyr Naruszewicza, rozmów Krasickiego, Sielanek Karpińskiego zaysdź mogące Uczniowie w przykładach okazywali. — Z wymienionych zaś wierszy iako też rozmów niektóre na pamięć się uczyli i deklamowali. —

Na ćwiczenia domowe układali w różnych podaniach listy, suppliiki, memoryały, także trudnili się przekładaniem na Język polski łatwiejszych wyiątkow z Cycerona. —

K l a s s a IV.

Przypominawszy Uczniom Naukę na Klasę III. przeznaczoną, wykładano Prawidła Jlozasu Polskiego, i wierszopistwa powierzchownie uważanego. Po czem czyniono uwagi z rozbiorem nad Epigrammatami, Elegiami, Satyrami, Sielankami, Odami, tak w Oczyszczym języku, iak i Łacińskiem pisanemi. Daley rozbierano wyimki z Krasickiego Satyr. Mieysc celniejszych wierszem i prozą Uczniowie uczyli się na pamięć dla wprawy w deklamacyą. Przy tém zastanawiano Uczniów nad Prawidłami wymowy. W czasie wolnym od nauk zatrudniali się Uczniowie tłumaczeniem Łacińskich wyiątkow, pisanem wierszow Polskich, i Listów w poważniejszych materjach, robieniem opisow we wszelkich wypadkach, próżb do rzędu ze względem na styl i gładkość. —

JĘZYK FRANCUZKI

Język Francuzki K l a s s a I.

Uczniów tej Klasy wprawiano w dokładne czytanie i wymawianie. Podług Gramatyki Kamińskiego uczyli się przypadkowania, i odmian słów posłtkowych. Do tłumaczenia

z Francuzkiego Języka, podawane mieli krótkie powieści i słosowne rozmowy, które deklamować umieją. Przy tłumaczeniu każdego wyrazu czyniono rozbiór Grammatyczny. —

K l a s s a II.

W tej Klasie Uczniowie uczyli się czasowania słów foremnych odmian Imion przez rodzaje, stopnie i liczby. Tłumacząc bajki Lafontsna (Lafontaine) i Ezopa, rozbiór mowy robili, Deklamują powieści i rozmowy z Grammatyki X. Kamińskiego; z Grammatyki zaś Zielińskiego tłumaczyli mniejsze zadania z Oyczyłlego na Francuzki Język. —

K l a s s a III.

Uznom téy Klasy zadawano czasowanie słów zaimkowych, nieforemnych, i nieosobistych; a nadto pokazowano im prawa używania słów posłtkowych i formowania czasów. Z wypisów mniejszych Gedyke, tłumaczyli i deklamowali różne wyjątki, przy rozbiórze każdej części mowy. Z Polskiego Języka na Francuzki tłumaczyli wyjątki przeznaczone do tego w Grammatyce Zielińskiego, a prozą naśladowali wiersze niektórych bajek Lafontsna. —

K l a s s a IV.

Téy Klasy Uczniowie tłumaczyli wyjątki ze zbioru wzorów literatury i moralności przez Noela, z wypisów Gedyke, i z Telemacha; tłumaczenia te deklamować i odczytywać będą. — Poznawszy dobitnie prawa składni, wprawiani byli w tłumaczenie z Języków Polskiego i Niemieckiego na Francuzki, przetoż z podany treści pisywali w Języku Francuzkim listy.

JĘZYK NIEMIECKI

K l a s s a I.

Wprawiawszy Uczniów téy Klasy w dobre czytanie, pokazowano

zywano im pierwsze prawidła Grammatyczne przez rozbiór części mowy w tłumaczeniu wypisów, z Niemieckiego na Polski Język. Na pamięć uczyli się niektórych powieści, rozmów i wielu wyrazów a nadto czasowania słów i przypadkowania Imion. —

K l a s s a II.

W téy Klasse uczono czasowania słów posilkowych i formnych — Dla wprawy tłumaczyli Uczniowie z wypisów Sulcera wyiątki, przy rozbiórze mowy objaśniano im prawidła Grammatyczne. — W deklamacyi na czystą wymowę wzgląd szczególny miano, w kaligrafii na kształtne i dokładne pisanie.

Uczniowie téy klasy tłumaczyli także z Polskiego na Niemiecki Język różne zadania, rozmów uczyli się na pamięć. —

K l a s s a III.

Uczniom téy Klasy wykładany był IV Rozdział drugiey części Kamińskiego Grammatyki przy rozsownym objaśnieniu każdego prawidła. — Tłumaczyli wyiątki z wypisów Sulcera które deklamować umieli; w tłumaczeniu praktycznie okazowano Grammatyczne Prawidła, z Polskiego na Niemiecki Język tłumacząc poznawali Naukę o składni. Przerabiali także Niemieckie wiersze na prozę — Formowanie charakteru sobie przestrzegane było. —

K l a s s a IV.

Różne tłumaczenia z Niemieckiego na Polski Język w téy Klasse zadawane były, z rozbiórem Grammatycznym powieści moralne Gelerta tłumacząc deklamowano, wyiątki z wypisów Sulcera iako i tłumaczenie zadań z Polskiego Języka na Niemiecki używane było do okazowania prawideł składni; dla lepszego ieszcze pojęcia przepisów składni wiersze Niemieckie na prozę przemieniano. —

Lingua

LINGUA LATINA

Classis I.

Exposita differentia pronuntiationis polonicæ et latinæ linguæ, exercebantur Discipuli in accurata lectione latina. —

Dein acquisiverunt divisionem orationis in octo partes, flexionem nominum et verborum regularium. — Interpretati sunt e libro, cui titulus: Tirocinium linguæ latinæ, faciliora fragmenta adjuncta analysi partium, quæ etiam memoriæ mandaverunt. —

Domestici vero exercitii causâ, nomina substantiva cum adjectivis eorumque gradibus declinata, verba utriusque vocis secundum normas inflexa scripserunt. —

Classis II.

Tribus per singulas septimanas horis præmissa fuit discipulis notitia de inflexione nominum irregularium et græcolatinorum per genera, gradus, atque casus, conjugatione verborum deponentium et irregularium. — Interpretabantur discipuli partem posteriorem Tirocini linguæ latinæ, ubi acquisiverunt usu constructionem ordinis, concordantiæ et regiminis. —

Pro exercitiis varias Phædri fabulas, et nonnulla e Tirocino fragmenta in polonicum transferebant; eaque ad capiendam exercitationem linguæ in hoc sermone memoriæ crediderunt. E Libro autem: Nauka czytania, verterunt in linguam latinam quartum et quintum Exercitium. —

Classis III.

Hæc in Classe exponebatur constructio regiminis variarum partium orationis, etymologia vocum et natura troporum. — E parte priori Selectorum ex Auctoribus Latinis in usum Clas-

14
sis tertiae reddebantur lingua vernacula, multa Fragmenta, uti ex Cornelio Nepote, Cicerone, Eutropio, Valerio-Maximo, Phaedrique fabulis.— Per multos hinc et inde locos Discipuli enarrabant propriis verbis, et memoriae declamandi causâ tradebant — Pro exercitiis privatis assignabantur Discipulis praeparatio praevia et analysis difficiliorum vocum in explicatione occurrentium, varia excerpta e Polonico in linguam romanam transtulere. —

C l a s s i s IV.

Repetitis animadversionibus Classis inferioris explicabatur discipulis e praecipuis Grammaticae Syntaxis major et ornata, quo ad omnia attributa, nec non prosodia cum omnibus ejus circumstantiis —

Mythologia de Diis consentibus et selectis juxta opus Chompre tradebatur. —

Ex Selectorum parte posteriori reddebantur lingua vernacula capita Salustii, Ovidii, Virgilii, Horatii: tum epistolae ad familiares, et alia id genus, addita etiam scientia de vita cujuslibet Authoris, quorum pulchriora declamandi causa memoriae discipuli impresserunt. —

E x e r c i t i a d o m e s t i c a

Hae in Classe juvenes varias narrationes, fabulas, varia excerpta ex Authoribus Classicis e patetio in latinum idioma debita cum analysi et praecipue constructionis habita ratione, transferebant, simulque etiam quantitatem prosodicam inquirebant.

G E O G R A F I A

K l a s s a I.

Po okazaniu Uczniom na kuli okragłości ziemi, tudzież na karcie położenia wschodu, zachodu, it,d.— Zwracano ich uwa-

gę na położenie Miast znanych, i granic Kraju swego. Po-
czem dano główny podział Królestwa Polskiego na Woiewodzo-
stwa i Obwody, z wymiowaniem gór, rzek i miast znacznyo-
szych. Na kuli całą ziemię wyobrazaiący okazano znaczniyo-
sze Kraie i Miasta Stołeczne, morza oblewaiące Europę, i wy-
mieniono części Świat ziemski składaiące z przydaniem wia-
domosci o morzach, wyspach, półwyspach, odnogach, cieśninach.

K l a s s a II.

Wyłożywszy obrot kuli ziemskiéy, wymieniono powstaiące
z tąd pory roku, przemianę dnia z nocą. Opisano w szcze-
gólnosci Królestwo Polskie dawniejsze i terażniejsze, z oka-
zaniem Woiewodztw, Obwodów —

Potém przystąpiono do Jeografii fizyczney całej ziemi, mó-
wiono o własnościach gruntu, o płodach każdemu Kraiowi
właściwych, przydając wiadomość o Narodach i Miastach gło-
wniejszych innych części Świata. —

K l a s s a III.

Powtórzywszy Uczniom dokładnię to co było w Klasię poprze-
dzaiącey, wykładano właściwie Jeografią polityczną Kraiów
wszystkich części ziemi; przy opisanu Azyi, Afryki, Ameryki, i
Australii, szczególnię czyniono uwagę nad osadami mocarstw
Europejskich. —

K l a s s a IV.

W téy Klasię wiadomosci już nabyte powtórzywszy, dawano
Naukę Statystyki, wystawiając Obraz Kraiów Europey-
skich; dalej mówiono o rozległosci, ludności, sile lądowey i
morskiéy, przyłączoneą obszerniejszą wiadomość o każdego
Kraiu

16
Kraju Rządzie, o istotney potędze Naródów, a szczególniey Oyczyſtego o produktach, rękodzielnach, handlu i przemyśle. —

HISTORIA Powszechna

K l a s s a I,

Dawszy poznać Uczniom naprzód korzyści z uczenia się Historji wypływające, zaſtanawiano ich uwagę nad ogólnym rysem tej nauki z podziałem na części i oznaczeniem znakomitszych Epok: wystawiano ważne zdarzenia w dziejach Narodów zasze Przydano wiadomości co był Noe i Moyżesz — Likurg — Solon — Cyrus — Alexander W. — Teodozjusz. Wspomniano z dziejów naszych: o Lechu — Krakusie — Wandzie — Popielu — Piastie — Mieczysławie Pierwszym Bolesławie Chrobrym i t. d. —

Kurs Pierwszy K l a s s a II

Podzieliwszy naukę tę na główne Epoki, opowiadano Uczniom znaczniejsze wypadki dziejów ludzkich od stworzenia Świata do Narodzenia Chryſtusa Pana; okazując cnotliwe postępowanie i błędy różnych Narodów, łączono przy tem wiadomości Historji Greckiej i Rzymskiej ze względu na cnoty Rycerskie, a tak wspomniano do upadku Państwa Rzymskiego na zachodzie. —

K l a s s a III,

Przypomniawszy Uczniom tej klasy z dokładniejszą wiadomością co było dawane w klasach poprzedzających, wyłożono dalej dzieje średnie i nowsze w krótkości aż do naszych czasów. —

Kurs drugi K l a s s a IV.

Tu wydano obszerniey Kurs poprzedzający do upadku Państwa Rzymskiego na zachodzie. —

HISTORIA POLSKA

K l a s s a II

W krótkim rysie opowiedane tu były "dzieie Narodowe do Roku 1505. gdzie zastanawiano Uczniów nad charakterem, obyczajami dawnych Polaków, i innemi znaczniejszymi tego czasu wypadkami. —

K l a s s a III.

Uczniom téy Klasy wykładano w podobnym względzie dalszy ciąg Oyczytych dzieiów aż do czasów terażniejszych, z przytoczeniem innych wiadomości téy się części tyczących.

K l a s s a IV.

Po uczynionym ogólnym podziale Historyi tego Narodu, dana tu była we wszelkich względach obszerniejsza wiadomość dzieiów od Mieczysława 1go aż do Zygmunta 1go czyli do roku 1505. zawartych. —

A R Y T M E T Y K A I A L G E B R A

K l a s s a I.

W czterech na tydzień godzinach zajmowano uwagę Uczniów rozwiązywaniem zagadnień zawierających w sobie naprzód jedno, potem różnogatunkowe ilości, dawszy wprzód wiadomość o wagach, miarach, i monetach w Kraiu używanych. Starano się przytem, aby użycie każdego działania poprzedziło przekonanie się Uczniów; zawsze przeto przy rozwiązaniu zagadnień za użyciem tak jednego z czterech działań arytmetycznych, iako też i kilku razem, stosowne rozumowania czyniono. Łatwiejsze zagadnienia mieszczące w sobie pomniejszy ilości w szkole z pamięci, trudniejsze zaś i przydłuższe
iuz

już na tablicy Uczniowie rozwiązywali. już na zatrudnienia domowe po objaśnieniu poprzedniczym zadawano. W końcu wyłożono początkowe wiadomości o ułamkach zwyczajnych.

K l a s s a II.

Tu obszerniej powtórzywszy wiadomości względnie tego przedmiotu w poprzedzającej Klasie nabyte, oraz zaftanowiwszy w krótkości uwagę Uczniów, jakich dawniej Grecy i Rzymianie na oznaczenie swych ilości znaków używali, sposobem wymienionym w Klasie I-ey wykładano naukę o ułamkach zwyczajnych i dziesiętkowych, a w krótkim rysie dawszy poznać własności stosunków i proporcji, iakoteż i ich gatunki, rozwiązywano w trzech na tydzień godzinach zagadnienia ściągające się do reguły trzech prostey i odwrotney, procentu i onego potrącenia nakoniec współki. —

W obydwóch tych Klassach, dzieła do téy nauki użyte były Arytmetyka Lhuilera, Skaradkiewicza i Bielskiego, —

K l a s s a III.

Powtórzywszy z Uczniami, Ułamki zwyczajne i dziesiętne regułę współki i odtrącenia procentów, okazano im regułę trzech składaną i łańcuchową z wyłożeniem wag, miar i pieniędzy zagranicznych, wyciąganie pierwiastków drugiego stopnia z liczb kwadratowych, całkowitych i ułamkowych.

Potem wyłożono cztery działania Arytmetyczne na głoskach i teorią równań, stopnia Igo z iedną niewiadomą. —

K l a s s a IV.

W téy Klasie naprzód powtorzone istotne zasady z Arytmetyki, potem wyłożono obszerniej cztery działania ogólne,
proporcye

proporcye Arytmetyczne i Jeometryczne, teorią stopnia Igo i drugiego, rozwiązując zagadnienia tak z jedną, iako też z kilką niewiadomemi ilościami — Na ćwiczenia prywatne naznaczano każdej klasie dla wprawy w reguły Arytmetyczne rozmaite przykłady, które w Szkole były poprawiane. —

J E O M E T R Y A

K l a s s a I.

Tu dawanó urywkowe wiadomości do pojęcia Uczniów stosowné, i ciekawość ich bardziéy zaostrzające, iako to: o liniach kątach, troykątach, kwadratach, prostokątach, tudzież o Kole — Podano daley sposób Mechaniczny rysowania niektórych figur i mierzenia kątów za pomocą przerożnika, oraz dowodzone; że summa dwóch kątów przyległych równa się dwóm kątom prostym, że kąty w wierzchołku przeciwległe są równe. Nakoniec nauczono wyśaydować powierzchnie troykąta prostokąta i kwadratu —

K l a s s a II.

Przedstawiwszy Ucznióm téy Klasy korzyści z uczenia się Jeometryi wynikające, uczyniono potrzebne do tego przygotowania przez poprzednie wiadomości, daley w dwóch na tydzień godzinach obszerniéy mowiono o liniach prostych, przecinających się, o kątach, troykątach, i przypadkach ich przedstawiania, o liniach prostopadłych, pochyłych, równoodległych i równoległobokach, o wielokątach w ogolności, a w szczególności o ich kątach. Przytem mając wzgląd na to, iż nic bardziéy nierozwiła i niewydoskonala władz umysłowych, iak wprawa w okazanie iednéy prawdy kilką odmiennemi sposobami

hans, i taż prawda w tenczas gruntownie daie się poznać, gdy do niej łatwo rozmaitemi ścieżkami trafić można; na dowodzenie niektórych twierdzeń rozmaite podawano sposoby, a na fundamencie już dowiedzionych; rozwiązywane podobnież liczne zagadnienia dając przytem bacność na przekonanie się Uczniów. Na koniec zatrudniano rysowaniem figur Jeometrycznych, rozwiązywaniem podanych propozycyi, rachunkiem pełności równo-ległoscianow, i układaniem tablic ważności kątów tak wewnętrznych iako i zewnętrznych, w wielokątach foremnych, wyrażąc takowe w kątach prostych i stopniach. W ciągu téy nauki trzymano się szczególniey prócz innych Jeometryi Lhuilera i Lacroix. —

K l a s s a III.

Przebiegłszy Jeometryą w Klassach niższych dawaną wykładano ją Uczniom daléy podług dzieła elementarnego, iako to: o równości figur w powierzchniach, gdzie okazywano sposoby wyrachowania powierzchni figur foremnych i nieforemnych, o zmniejszaniu i powiększaniu i zamienianiu kwadratów, o liniach stycznych z kołem, o kątach przy okręgu koła, i okątach których wierzchołki są między okręgiem albo za okręgiem i t. d. —

K l a s s a IV.

W téy Klassie obszerniey wyłożono podobieństwo Troykątów i innych figur, potem mowiono o stosunkach wielokątów, o wielokątach foremnych w koło wpisanych i opisanych na kole, o podziale okręgu na części równe, o używaniu przenosińka, cyrkla proporcjonalnego i t. d. —

Na ćwiczenia domowe kreślili Uczniowie figury Jeometry-

czne

czne i rysowali Mappy, a dla przyśtosowania teoryi do praktyki Uczniow dwóch Klass wyższych wyprowadzano w pole i uczono ich przenoszenia na papier różnych części powierzchni ziemi. —

HISTORIA NATURALNA

K l a s s a I.

Po uczynionym ogólnym rozkładzie rzeczy przyrodzonych na działy, gromady, i rzędy, wyliczano znaczniejsze rodzaje i gatunki rzeczy najużyteczniejszych i nayszkodliwszych. — Poczem dawano w ogólnosci Gromadę zwierząt ssących. —

K l a s s a II.

Powtorzywszy z Uczniami w krótkości co w poprzedzaiący Klassie dawano było; postapiono do trzech następnych gromad zwierząt, to jest: Ptaków, Gadów i Ryb. —

K l a s s a III.

W téy Klassie dawano gromadę Owadów i Robaków; tudzież ogólne wiadomości Botaniki i Mineralogii. —

K l a s s a IV.

Uczniom téy Klassy dano obszerną Naukę o Zwierzokrzewach. Po czem przystąpiono do opisu rzeczy kopalnych. —

TECHNOLOGIA

K l a s s a I.

Okazawszy Uczniom cel i użytki téy Nauki mówiono daléy o używaniu płodów z Działu zwierząt. —

K l a s s a II.

Po dokładnem powtórzeniu tego, co w Klasie poprzedzającej dawane było, przystąpiono do okazania użytku płodów z działu roślin. —

K l a s s a III.

O Płodach z działu rzeczy kopalnych iako to: gatunki Gliny, wydobywanie Metalów — robienie Kwasów i t. d.

F I Z Y K A.

K l a s s a II.

Po ogólnym wykładzie własności ciał mówiono Uczniom o działaniu ciepłika na też ciała — tłumaczano przyczynę powstawania śniegów, deszczu, gradu, dalej okazywano doświadczeniami, znaczniejsze własności powietrza — wody — światła — tudzież elektryczności stosownie do pojęcia Uczniow. —

K l a s s a III.

W téj Klasie wyłożono cel i użytek téj nauki opisywano Uczniom doświadczenia za pomocą Pyrometrów czynione i Kalorymetrow, Dalej mowiono o Termometrach i gatunkach jego. Po czem objaśniono własności wody iey ciśnienie na dno naczyń — podano sposoby robienia pomp, fontan, o Areometrach — Hydrometrach — Waga Hydrostatyczna — o własności powietrza i rozbiórze jego — o biegu ciał z przydaniem Teoryi różnych machin — o świetle, odbicianiu i łamaniu tegoż — o gatunkach zwierciadeł — składowaniu Teleskopow i Mikroskopow — Niektóre narzędzia fizyczne rozbierano w przytomności Uczniow okazując skład tychże.

K l a s s a IV.

Pówtorzywszy Uczniom w krótkosci co w klasie poprzedzającej

działający dawane było okazano im skład maszyny pneumatycznej, i ważniejsze czyniono doświadczenia. — Po czem dano ogólny rys Mechaniki obejmujący Statykę i Dynamikę z przydatkiem Elektryczności, o Galwanizmie i Magnetyzmie. —

Procz tego trzecie Uczniowie z Klasy 3ej a jeden z Klasy 4ej w godzinach wolnych od nauk uczęszczali w półroczu letniem trzy razy w tygodniu na początki fizyki Eksperymentalnej i Chemii. —

KONSTITUCYA KROLESTWA POLSKIEGO.

K l a s s a III.

Dawszy Uczniom wyobrażenia wolności, własności i społeczności, wyłożono rys ogólny tej Ustawy. —

K A L L I G R A F I I A.

Tę Naukę każdy Nauczyciel dawał w swoim Języku. —

R Y S U N K I

W godzinach wolnych od Nauk rysowali Uczniowie Figury Matematyczne, tudzież znaczniejsze niektóre zwierzęta. —

Przytem Uczniom Klas wyższych okazywano doświadczenia Fizyczne —